

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשינ בעובדך מי נדרת ... אנן לא פתחין ליה בהא ולא פתחין בהדא אחרנייתא 1
- ב. הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן ... אף על פי שמקיימו נקרא רשע. 2
- ג. הלכתא פותחין בהרטה ונוקקין לאלהי ישראל 3

דף כב.

א. אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשינ בעובדך מי נדרת ... אנן לא פתחין ליה בהא ולא פתחין בהדא אחרנייתא

אין פותחין בכבוד¹ המקום לומר: אלו היית יודע שהיית מיכל בכבוד המקום, שהנודר הוא כאילו נודר בחיי המלך, או שיאמר לו: אילו היית יודע שהנודר רע בעיני המקום, מפני שאלו הם עבירות גדולות, ואין לך רשע וחצוף בישראל שלא יתבייש לומר לא הייתי נמנע בשביל כך, והוא אומר שהיה נמנע, אפילו אם אינו אמת, ונמצא שאין הנדר נעקר מעיקרו.

ומטעם זה אין פותחין בההיא דאילו ידעת דפותחין פינקסך וממשמשינ בעובדך, ולא בההיא דכל הנודר ראוי לדקרו בחרב, ולא בההיא דכל הנודר כאילו בנה במה², ולא בההיא דכל המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן. וה"ה שאין פותחין לו לומר אילו היית יודע שאתה עושה עבירה בנדרך לא היית נודר³

אבל נדר שלא להשאיל כליו לחבירו או שלא לשאול בשלומו, פותחין לו: אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום (ויקרא יט, יח) או על לא תשנא אחיך בלבבך (ויקרא יט, יז), לא היית נודר. אף על פי שהם גם כן עבירות שעושה כנגד רצון השם יתברך שהזהיר עליהם, מכל מקום כיון שאותם הלאוין אינם

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רכה י

² אמרי ברוך שם בשם הגאון מוהר"ר זלמן מווילנא זצ"ל

³ ש"ך שם יח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

חמורים אצל אנשים כל כך, שכמעט רוב העולם נכשל בהם ע"כ אינו בוש לומר שלא היה נודר, ולא ימנע מלומר את האמת, אם אינו מתחרט באמת⁴.

אם בא אדם אחד ואמר בעצמו אני מבקש שתתירו נדרי מפני שנתברר לי עכשיו שיש עבירה בנודר נדר או כשאין מתיר הנדר דהוה כבונה במה הוה פתח טוב ומועיל⁵ שהרי אין שייך שהוא אינו חצוף לומר שלא היה נמנע שאם היה רוצה היה שותק לגמרי.

ב. הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן ... אף על פי שמקיימו נקרא רשע

אמרו חכמים ז"ל כל הנודר⁶ הרי הוא כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות⁷, והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו, הרי הוא כאילו הקריב עליו קרבן⁸. ולפיכך טוב יותר שישאל לחכם על נדרו⁹.

⁴ ט"ז שם יג, ש"ך שם יז

⁵ ולשון התלמוד והפוסקים הכי דייקא שאמרו אין פותחין בכבוד המקום דמשמע אנן לא פתחין אבל הוא בעצמו יכול לפתוח וכן בההיא דאין פותחין אלא בדבר ההוה כו' שכתב בסעיף י"ב ה"ג כן הוא שכן כתב בהדיא במימ' פ"ו דהלכות שבועה וז"ל אין פותחין בנולד כו' וסיים שם אבל אם ניהם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירין לו עכ"ל וכן כתב רמ"א בסעיף י"ג אבל אם מתחרט מעיקרא כו' וחד עניינא הוא עם אין פותחין בכבוד המקום כן נלע"ד: ט"ז שם יד

⁶ שו"ע ונו"כ רג ג

⁷ המשילו שניהם זה לזה, שהנודר מעלה על דעתו שעושה מצוה, שחושב בדעתו כיון שמצינו בתורה שאסרה עלינו הרבה דברים שמע מינה דניהא ליה לקודשא בריך הוא שיאסור האדם על נפשו כמה דברים, ואומר אם כן כל המרבה לאסור על עצמו אפילו דברים המותרים הרי זה משובת, ולכך הוא נודר ואוסר דבר על עצמו. וכן הבונה במה בחוץ להקריב עליה קרבן, חושב בדעתו שעושה מצוה, שכיון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפנים הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחוץ, לכך אמרו ז"ל שזה מועה הוא, דהא חזינן שהתורה צותה עלינו הרבה מצות להביא כמה קרבנות בפנים, ואף על פי כן אסרה עלינו לבנות במה להקריב עליה קרבן בחוץ. הכא נמי נהי דרחמנא אסרה עלינו כמה דברים, כי מוסיף איהו לאסור על עצמו יותר ממה שאסרה התורה, פשע, ועל דרך אמרם ז"ל גם כן במקום אחר (ירושלמי נדרים פ"ט ה"א) לא דיך במה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים. לבוש שם מהר"ן ועיין בית הלל שם.

⁸ וחייב משום שהוטי חוץ, הכי נמי אין קיום נדרו רצוי לפניו יתברך אלא טוב לו יותר שישאל עליו שמא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי מכשול.

⁹ ונראה לי דלענין לכתחלה לנודר נהגו דלא לנודר, אבל אם כבר נדרו נוהגין שלא למחות ולגעור במי שנדר שיתיר את נדרו מכה כל המקיימו וכו', והמעם, מאחר שכתב רב אלפס והנאון מר יהודאי שלא להתיר אף נדר, אף על גב שלדינא דגמרא מצוה לשאול, אבל אחר כך בימי הגאונים החמירו שלא להתיר, לכן אנו בזמן הזה מתירין נדרים ושבועות כשירצה הנודר, והוא כמו פשר דבר, כן נראה לי ליישב מנהג העולם, וקל להבין בית הלל שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

במה דברים אמורים בשאר נדרים, אבל נדרי הקדש וצדקה מצוה לקיימן, וכן אמר דוד עליו השלום (תהלים קטז פסוק יד נְדָרֵי לַה' אֲשֶׁלֶם נְגִדָה נָא לְכָל עַמּוֹ, ולא ישאל עליהם אלא מדוחק,

וכן שבועה לא ישאל עליה אלא מדוחק, דשבועה חמורה היא¹⁰ דכתיב בה (שמות כ פסוק ז) כִּי לֹא יִנְקָה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לְשָׂוֵא.

ולכתחלה¹¹ עריך לזוהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור אלא אם ישנו בידו יתן מיד, ואם לאו לא ידור מקודם עד שיהיה לו ויתן בלא נדר הקודם. ואם הציבור עושים פסיקה לצדקה ומוכרח ג"כ לפסוק עמהם עתה דווקא לבלי יהא כפורש מן הצבור, יאמר בלי נדר ויאמר כן בפירוש שאם פוסק סתם הוא נדר.

אולם בעת צרה מותר ומצוה לנדור, כשם שמצוה להתפלל לד' בעת צרה, אך אין זה מצוה וחובה כשארי מצות.

דף כב:

ג. הלכתא פותחין בחרטה ונוקטין לאלהי ישראל

קבלו¹² חכמים ז"ל שמי שנדר ונתחרט יש לו תקנה על ידי חרטה, ומה היא תקנתו, שילך אצל יחיד מומחה והוא חכם שגמיר וסביר כלומר שיודע בקבלה מרבותיו ויודע סברות גם מעצמו¹³, ויתירנו לו. ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדייטות ויתירו לו, ודבר זה ילפינן מקרא דכתיב (במדבר ל פסוק ג) לֹא יִחַל דְּבָרוֹ וְגו', אמרו רבותינו ז"ל חגיגה דף י. שמדלא כתיב לא יחלל, וכתיב יחל, הוא מלשון מחילה¹⁴, ואמרו לא יחל דברו, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, כלומר מתירין לו שאומרים לו מותר לך מחול לך.

ושם בגמ' התבאר שדבר זה אינו מפורש להדיא בתורה כמבואר במשנה "היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו" דמעט רמז יש במקרא אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבע"פ, ויש שכתבו שהרמז

¹⁰ ויש גאונים הסבורים שלשבועה לא מועיל התרה. מ"ז שם אך בלבוש כתב רק כשנשבע על איזה דבר מצוה

¹¹ ערוה"ש שם ו - ה

¹² שו"ע ונו"כ יו"ד רכה א

¹³ מ"ז שם א

¹⁴ כ"כ הלבוש כאן

תרומות והנצחות - בנק הדואר ח"ן 22887389 - ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסגרת נדרים

במקרא מדכתיב (במדבר ל פסוק ג) לא יחל דברו ודרשינן אבל אחרים מוחלין לו. כלומר הוא אינו יכול לעשות דברו חולין, אבל אחרים יכולים¹⁵.

ויחיד מומחה ילפינן מקרא כמו שפירש רש"י בפירוש החומש, מדכתבה רחמנא ראשי המטות בפרשת נדרים¹⁶ אלא ללמדך שהפרת נדרים יהיו ביחיד מומחה, כלומר כמו שהיו ראשי המטות שהם הנשיאים שהיו הגדולים והמומחין בדורם כן יהיה המתיר הנדרים יחיד מומחה שבדורו, ולהלן דף עה. למרו בגמ' לומר שאם אין יחיד מומחה¹⁷ יתירו ג' הדיוטות,

לפיכך מי שנדר ונתחרט ואפילו נשבע¹⁸ באלקי ישראל ילך אצל יחיד מומחה ויתירנו לו. ובימינו בזמן הזה שאין יחיד מומחה נמצא, שיהא ראוי להתיר ביחיד, שהרי צריכים אנו סמוכים או רב מובהק ומומחה בכל התורה כמו שהיו הנשיאים¹⁹, ילך אצל ג'²⁰, אפילו הם הדיוטות כלומר שאינם מומחים, אבל מכל מקום צריך שיהיו מבינים מה שלומדים עמהם²¹, כדי שידעו מה יתירו, וגם שידעו לפתוח לו פתח²².

¹⁵ ערוך השולחן יורה דעה סימן רכה סעיף א

¹⁶ ולא באחת משאר פרשיות שבתורה, דהא כל התורה כולה כך למדוה מפי משה תחלה לנשיאים ואחר כך לכל בני ישראל, ולמה כתב כאן ראשי המטות יותר מכלל הפרשיות שבתורה.

¹⁷ ועיין גליון מהרש"א שם א שדייק שאם יש חכם אין יכולים שלשה הדיוטות להתיר, ואם כן גם בזמן הזה שאין מומחה ראוי שלא יהיו שלשה מתירים עד שיצטרפו חכם שיהיה אחד מהן. ועיין בפתחי תשובה שם א כתב מיהו אין זה מוכרח די"ל דלהכי כתבו הפוסקים ואם אין כו' מפני שודאי טריחא מלתא בג' טפי מבאחד לכן אמרו באם אין מומחה צריך ג' דוקא ולעולם בג' סגי אפי' במקום יחיד מומחה. אך לבסוף הסכים שצריך אחד חכם כמבואר להלן.

¹⁸ עיין ש"ך א

¹⁹ אבל הרמב"ם כתב בפ"ו משבועות דכל שהוא רב מובהק מתיר ביחידי וכ"כ הרא"ש והטור דיהייד מומחה הוא דגמיר וסביר וכ"כ הרשב"ם [ב"ב קך ע"ב] ולפ"ז בכל דור ודור כל שהוא רב מובהק בדורו יכול להתיר נדרים ביחידות כיון שהוא גמיר וסביר והוא מראשי המטות לפום דריה סגי [ר"ן ספ"י וריטב"א פ"ג] וכתבו מפרשי הש"ע דאפילו בדיעבד אינו מועיל [ש"ך סק"ד ומ"ז סק"ג] ולא אבין דלמה לא נסמך בדיעבד על דעת הרמב"ם והר"ן והריטב"א ואף דעת הרשב"ם כן הוא כמ"ש ונ"ל דגם רבותינו שפסקו כן הוא מצד חומרא בעלמא וכן משמע מלשון התוס' בבכורות [לו ע"ב] ולמה לא יועיל בדיעבד וצ"ע. ערוך השולחן שם סעיף ג

²⁰ משמע שאפילו בדיעבד לא הוה היתר ולמעוטי שנים דלא כמו שמצינו בדין אליבא דשמואל דשנים שדנו דיניהם דין הכא אינו כן דאפילו דיעבד לא מתכשר אפילו בשנים דלא עדיפי ממומחה בזמן הזה. מ"ז שם ב ואפילו הם שניהם חכמים גדולים אין התרתם התרה ואפילו דיעבד וצריך לחזור ולהתיר בג'. ש"ך שם ד

²¹ מ"ז שם א, ומשמע אפילו לית בהו חד דגמיר מעצמו אלא כל דגמירי להו אחרים וסברי מתירין, ול"ד למ"ש בח"מ סי' ג' דבדיינים אי לית בהו חד דגמיר ויודע סברות בדיינים פסולים לדון דהתרת נדרים לאו דין הוא כמו שיתבאר וזה הוא דלא כהדרישה בסימן זה והעמ"ז כ' והוא דגמיר להו וסברי קצת כדי שידעו מה שיתירו כו' משמע שא"צ שיהו סברי היטב אלא כל שסברי קצת כדי שידעו מה יתירו סגי וכן נוהגים. ש"ך שם ב

²² אף על גב דלא בעינן פתח לכל הדברים מ"מ אינם ראויים להתיר אפי' ע"י הרטה אם לא שיכולין להתיר ג"כ ע"י פתח דשמא יבא לפנייהם נדר שצריך פתח ולא ידעו להבדיל בין נדר לנדר. ש"ך שם ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אולם גם בזמן הזה ראוי לחוש לחומרא במקום שיש חכם או אב"ד שלא להתיר בג' הדיוטות, רק לצרף ב' עם הרב ולהתיר כד²³, אולם בדיעבד אם התירו רק ג' הדיוטות התרתם התרה²⁴.

ונזקקין לאלקי ישראל כלומר אפילו נשבע באלקי ישראל או שנדר בהזכרת השם, מ"מ נזקקין להתיר לו הנדר או השבועה²⁵, ולא אמרינן כיון דחציף להזכיר שמו יתברך לא נתיר לו, ואפילו נשבע בנקיטת הפיץ²⁶

מכל מקום²⁷ לא ישאל אדם על נדרו אלא מדוחק, או לצורך מצוה²⁸, דהרבה צריכין לדקדק בו. וכל שכן בנדר שיש בו נדנוד עבירה שאין להתירו.

²³ עיין פ"ת שם שהביא ראייה מש"ס בכורות דף ל"ו ע"ב לענין היתר בכורות מפורש דאין ג' בני הכנסת יכולים להתיר במקום שיש מומחה ועיין בפירוש הרע"ב במשנה שם שכו' בהדיא דגם גבי נדרים אין שלשה מועילים ביש יחיד מומחה. ולפ"ז נראה דאף שכתבו הפוסקים דאין מומחה האידנא מ"מ ראוי לחוש לחומרא במקום שיש חכם או אב"ד שלא להתיר בג' הדיוטות רק לצרף ב' עם הרב ובפרט דיש לחוש לדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות דין ה' דכל חכם מובהק בדורו הוא יחיד מומחה לנדרים ומצאתי (בתשובת חות יאיר סי' קכ"ט) שהאריך בזה להוכיח דגם במקום שיש מומחה יכולים ג' הדיוטות להתיר ובסוף הביא דברי הר"ן בנדרים דף כ"ג שכתב בהדיא דלכתחלה אין יכולין משום כבודו של חכם אבל בדיעבד אישתרי ליה נדרא ע"ש.

²⁴ ועיין ערוך השולחן סעיף ה' שהכריע ש אם אין הרב מקפיד על זה מותר אף לכתחלה וכתב וכמדומני שאצלנו לא נהגו להקפיד בזה וכן המנהג בכל מדינתנו ובירושלמי ספ"י יש פלוגתא אם ג' מתירין במקום שיש חכם ע"ש

²⁵ ובטור רל הביא שכתב רב אלפס אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר (כ"א ע"ב) אין חכם מתיר אלא ד' נדרים שדומין לנדר טעות מעיקרא וכתב עוד דלא מזדקקי רבנן להתיר שבועות אלא כדמתרמי מילתא דאית ביה תקנתא או מצוה כגון לעשות שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דציבורא ודכניסתא וכדומין להם מזדקקנא במילי דמוכחין וברורין קרוב לדרב אסי אבל בהרטה ופתוח בעלמא לא עבדינן וכתב א"א הרא"ש ז"ל וחומרא בעלמא כתב משום דביומיה קיל נדרא אבל וודאי הלכה שמתירין בין נדרים בין שבועות בפתח וחרטה עכ"ל וכ"כ כל הראשונים וכן המנהג וכתבו הקדמונים שלא נתפשטה חומרא זו ברוב ישראל.

²⁶ ומשמיה הגאון נמצא דמי שנשבע בס"ת או בעשרת הדברות אין לו הפרה עולמית ולא קי"ל כן [שם] ומ"מ יראה לי דמתמרינן עליה שלא לפתוח בהרטה אלא בפתח וזה שאמר ר"ג הלכתא פותחין בהרטה ונזקקין וכו' שני דברים הם ע"ש. ערוך השולחן סעיף ז ועיין ערוך השולחן שם רל ג – ה

²⁷ שו"ע ונו"כ שם רל

²⁸ ש"ך שם ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>